

گرجستان از درون چهارراه ژئوپلیتیکی قفقاز و متصل کننده اروپا به آسیای میانه و چین

گرجستان که در تقاطع اروپا و آسیا قرار دارد، پلی است که چندین منطقه مهم اقتصادی جهانی را به هم متصل می‌کند. کوتاه ترین مسیر اروپا به چین از گرجستان می‌گذرد و تجارت «جاده ابریشم» همیشه از منطقه قفقاز گذشته است.

آران نیوز : گزارش و تحلیل

به گزارش آران نیوز به نقل از گروه بین الملل خبرگزاری تسنیم، منطقه قفقاز جنوبی را می توان یکی از مهم ترین مناطق ژئوپلیتیک جهان دانست. این منطقه که از 3 کشور گرجستان، جمهوری آذربایجان و ارمنستان تشکیل شده، از دیرباز به دلایل مختلف جغرافیایی و سیاسی همیشه در کانون توجه قدرت های بزرگ شرق و غرب جهان بوده است. موقعیت منحصر به فرد و قرار گرفتن در مرکز راه های ارتباطی شرق و غرب عالم و همچنین برقراری اتصال بین شمال و جنوب جهان از قفقاز یک شاهراه ارتباطی جهانی ساخته است که بخشی از اقتصاد جهان را بهم پیوند زده است.

مزیت های فوق العاده مهم دیگری همچون برخورداری از منابع عظیم انرژی و گذرگاه خطوط انرژی بین المللی این منطقه را در منظر بسیاری از سیاستمداران و کارشناسان، به منطقه ای مهم و اثرگذار در روندهای جهانی تبدیل کرده است.

پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و تکه تکه شدن جمهوری های آن در سال 1991 که منجر به ایجاد 3 کشور جمهوری آذربایجان، گرجستان و ارمنستان در منطقه قفقاز شد، هرکدام از آن ها در برهه ای خاص از زمان مرکز توجه قدرت های منطقه ای و فرامنطقه ای قرار گرفتند.

در این بین، جمهوری آذربایجان و ارمنستان به دلایل گوناگون در طول 30 سال گذشته از اهمیت به مراتب بالاتری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران برخوردار بوده اند.

گرجستان به دلایلی همچون نزدیکی و هم مرز بودن با روسیه و قرار گرفتن در لایه اول امنیتی مسکو و پس از آن، وجود جهت گیری های شدید غرب گرایانه در تفلیس و حضور در مدار سیاست خارجی ایالات متحده، در رویکرد دیپلماسی ایران از درجه اهمیت پایین تری برخوردار بوده است.

همچنین این موضوع را نیز باید اضافه کرد که به دلایل مذهبی هم گرجستان در کانون توجه نهادهای مذهبی و متعاقباً سیاسی ایران قرار نگرفته است.

اما در حال حاضر با تغییر سریع ساختارهای نظام بین الملل و دوران گذار در این نظم جهانی در کنار تغییر در دولت و سطوح اول تصمیم گیران سیاسی کشور، تغییر دیدگاه در سکان دستگاه دیپلماسی و مورد اهمیت قرار گرفتن سیاست های همسایگی و منطقه ای در دولت جدید همچنین برجسته شدن مسائل و چالش های منطقه قفقاز جنوبی، باید با دیدی کاملاً متفاوت و آینده نگرتر توسط مسئولین دستگاه سیاست خارجی به گرجستان نگریسته شود.

رویکرد جدید باید متضمن شناخت فرصت ها و مزیت های سیاسی و اقتصادی این کشور در جهت ارتقای سطح همکاری ها و ایجاد یک توازن و تعادل در سیاست خارجی ایران در منطقه قفقاز جنوبی باشد که این موضوع می تواند یکی از مهم ترین موضوعات دیپلماسی کشور در آینده نزدیک باشد.

گرجستان به عنوان یکی از ناشناخته ترین کشورهای همسایه ایران از ظرفیت ها و مزایای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بزرگی برخوردار است. همین عدم شناخت ظرفیت ها در داخل به خصوص برای سیاست مداران و فعالان اقتصادی ایرانی، گسترش روابط و سرمایه گذاری در حوزه های گوناگون با گرجستان را بدست فراموشی یا با مشکلات عدیده مواجهه کرده است.

در همین راستا در جهت شناخت هرچه بیشتر کشور گرجستان و اهمیت روز افزون تفلیس در روندهای سیاسی منطقه، ایفای نقش مهم این کشور در اقتصاد و بازرگانی ایران و همچنین بررسی اشتراکات فرهنگی و تمدنی میان دو کشور سلسله مطالبی با عنوان «گرجستان از درون» به صورت هفتگی منتشر خواهد شد.

اهمیت ژئوپولتیک گرجستان

گرجستان، هم از نظر جغرافیایی و هم به لحاظ فرهنگی، کانون محوری و چهار راه بین 3 امپراتوری بزرگ تاریخی است، ایران صفوی، ترکیه عثمانی و روسیه تزاری و بعدها جماهیر شوروی هرکدام به شکلی بر این سرزمین حکم راندند.

گرجستان نوین به طور فزاینده ای در مرکز توجه اروپای غربی، ایالات متحده و چین قرار گرفته است، زیرا این کشور تلاش های مضاعفی را برای تبدیل شدن به عضوی از اتحادیه اروپا را دنبال می کند، چیزی که روسیه مدت هاست در برابر آن ایستاده است.

پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، غرب به تدریج به اهمیت استراتژیک گرجستان و منطقه قفقاز پی برد. گرجستان و قفقاز جنوبی که در گذشته به عنوان حیاط خلوت روسیه تلقی می شد، اکنون منطقه ای با اهمیت استراتژیکی و ژئوپلیتیکی برای غرب بدل شده است.

منطقه قفقاز از نظر منابع طبیعی غنی است و غرب را به ذخایر هیدروکربنی دریای خزر متصل می کند. براساس برآوردهای بریتیش پترولیوم، منطقه خزر دارای 48 میلیارد بشکه نفت و 449 تریلیون فوت مکعب گاز طبیعی است.

قفقاز یک کریدور انرژی بسیار مهم است. مسیرهای جایگزین صادرات نفت و گاز از این منطقه می گذرد که وابستگی اروپا به منابع هیدروکربن روسیه را کاهش می دهد. بنابراین غرب علاقه مند به تقویت حضور خود در این منطقه است.

اگرچه گرجستان ذخایر قابل توجه نفت و گاز ندارد، اما همچنان نقش بسیار مهمی در صادرات منابع هیدروکربنی به غرب را داراست. گرجستان پل ضروری و استراتژیک، برای اتصال اروپا به آسیای مرکزی و چین است. گرجستان که در تقاطع اروپا و آسیا قرار دارد، پلی است که چندین منطقه مهم اقتصادی جهانی را به هم متصل می کند. کوتاه ترین مسیر اروپا به چین از گرجستان می گذرد و تجارت «جاده ابریشم» همیشه از منطقه قفقاز گذشته است.

اهمیت گرجستان به عنوان کشور کلیدی انتقال انرژی پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی آشکار شد. در سال های گذشته، غرب شروع به احداث خطوط لوله نفت و گاز جدید در قفقاز کرد تا وابستگی انرژی خود را به کشورهای خاورمیانه عربی کاهش دهد و مسیرهای تامین انرژی خود را متنوع کند.

این خطوط لوله نفت و گاز به طور قابل توجهی اهمیت استراتژیک گرجستان را افزایش داده است.

گرجستان مسیر ترانزیت کلیدی برای صادرات هیدروکربن از منطقه ای محصور در خشکی مابین دریای سیاه و دریای خزر است. از طریق گرجستان خط لوله نفت باکو - تفلیس - جیهان و خط لوله گاز باکو - تفلیس - ارزروم می گذرد که هیدروکربن های دریای خزر را به بازارهای ترکیه و اروپا منتقل می کند.

علاوه بر این، پروژه های خطوط لوله گاز «ترانس آناتولی» و «نابوکو» موقعیت گرجستان را به عنوان منطقه ترانزیت انرژی تقویت می کند و بر نقش کلیدی گرجستان در تنوع بخشیدن به مسیرهای تامین انرژی تاکید می افزاید.

این اهمیت پس از شروع جنگ روسیه و اوکراین و بسته شدن راه های تجاری غرب به شرق و

همچنین تحریم انرژی که از سوی غرب علیه روسیه به عنوان بزرگترین منبع انرژی اروپا اتفاق افتاده بر اهمیت گرجستان به عنوان پل ارتباطی اروپا به شرق جهان و دسترسی به منابع انرژی قفقاز افزوده است.

به لحاظ جغرافیایی، گرجستان در منطقه مشرف به شمال کوه های قفقاز شمالی قرار گرفته که از شمال و شمال غرب با روسیه، از طرف جنوب شرق با جمهوری آذربایجان، جنوب با ارمنستان و از سمت جنوب غربی با ترکیه هم مرز است.

این کشور از ویژگی های چون تنوع قومی ملیتی و خصوصیات و روحیات خاص ملی و قومی برخوردار است و در حال حاضر نزدیک به چهار میلیون نفر جمعیت دارد که از قومیت های مختلفی شامل گرجی، روسی، آذربایجانی و ارمنی تشکیل شده است.

قرار گرفتن این کشور در دلان اتصال قفقاز جنوبی به دریای سیاه و همسایگی با مناطق بحرانی چون قره باغ از دیگر وجوه خاص این کشور محسوب می شود. از دیگر وجوه مهم ژئوپلیتیکی گرجستان امکان تاثیرگذاری این کشور بر عمق استراتژیک روسیه به ویژه در منطقه بسیار حساس واقع در جنوب غربی فدراسیون روسیه است.

با توجه به اینکه گرجستان در منطقه شمال رشته کوه قفقاز شمالی قرار دارد، هرگونه تحول در وضعیت گرجستان به طور مستقیم در عمق استراتژیک روسیه تاثیرگذار خواهد بود.

اشراف گرجستان بر سواحل دریای سیاه و در اختیار داشتن بنادر مهمی چون سوپسا (بندری با اهمیت در صدور نفت و گاز) و پوتی (دارای استعداد ترانزیت کالا و حتی نفت و گاز) در مقایسه با دیگر کشورهای حوزه دریای سیاه و اروپا از ویژگی های ژئوپلیتیکی این کشور است.